

“Oraindik ere Gizarte Sailerak kondenatuta gaude, horixe baita gizon zuri burgesak ez direnen istorioak barnebiltzen dituen zakua”

JUNE FERNÁNDEZ

Hamar urte joan dira June Fernández (Bilbo, 1984) kazetariak, beste zenbait kiderekin, *Pikara Magazine* martxan jarri zuenetik. Kazetaritza feminista egitera bidean mugarri esanguratsua jarrita, kritikoa eta kokatutakoa den begirada darabil ordutik hainbat gairen bueltako eztabaidak, edo “meloiak”, lantzeko. Meloiak, hala deitzen diete *Pikarako* erredakzioan “deseroso edo polemiko” izan daitezkeen eztabaidei. Azken hamarkadako uzta bildu eta meloi horietako zenbait bildu ditu kazetariak argia ikusi berri duen *Abrir el melón. Una década de periodismo feminista* (Meloia ireki. Kazetaritza feminista hamarkada bat) liburuan (Libros del K.O., 2020). Ezin izan gara errekolta dastatu gabe geratu.

 AMAIA LEKUNBERRI ANSOLA HODEI TORRES

Kazetaritza feminista hamarkada bat, hori liburuaren azpititulua. Aro bat ixteko erritualetik badu zerbait liburuak?

Bai, hala planteatu dut, guztiz. *Pikara*-ren hamar urteek kointziditu baitute, nolabait, nire bizitzako ziklo batekin. Ama izan naiz pasa den urtean, aurten eszedentzia hartu dut, eta momentuotan *Pikara*rekin harremana irekita daukat, ez dakit nondik jarraituko dudana. Alde batetik erritualetik parte dago, baina bestetik, badago arrazoi bat askoz ere mundutarragoa dena, prosaiko agian: egun amatasun baimena hamasei astekoa da,

gutxi da hori, eta nik argi neukan alabarekin gehiago egon nahi nuela; baina era berean diru-sarrera gehiago behar nituen. Liburua motibazio bat izan zen niretzat, ahalbidetu baitit diru sarrera bat izatea. Badirudi emakumeoi kosta egiten zaigula diruari buruz hitz egitea, baita gure burua ondo saltzea ere. Eta ekonomikoa izan denez arrazoi bat, gertatzen zait gehiago kostatzen zaidala liburua defendatzea. Iruzurtiaren sindromea bere gorenean.

Kazetaritza feminista du ardatz liburuak. Alabaina, zertaz dihardugu

“kazetaritza feminista” diogunean? Zergatik ez deitu “kazetaritza”, zehaztapenik gabe?

Soilik “kazetaritza” ez deitzearen arrazoietako bat da mugimendu feministari aitortza egitea. Izan ere, feminismoari esker egiten dugu kazetaritza begirada konkretu honetatik, hizkera jakin batekin eta darabiltzagun iturriekin. Gainera, uste dut askotan uko egiten diogula “feminista” adjektiboari, badirudi etiketa hori ez dugula gustuko. Liburuaren prologoan ere, María Angulo Egeak dio bertan jasotzen dena kazetaritza ona dela, besterik gabe. Eta “egiten duguna

ez da kazetaritza militantea”, zioen Ana Requena Aguilar kazetariak ere berriki egindako elkarrizketa batean. Bada, nik uste dut badela militantea; kazetaritza era honetan egiten dugu mundua eraldatu nahi dugulako eta kazetaritzak horretarako bidea irekitzen duelako nolabait. Kontua da “feminista” adjektiboari estigma kentzea.

Kazetaritza feminista zer den, hori eztabaida potoloagoa da. Emakumeak informazioaren erdigunean jartzea, estereotipo sexistak iraultzea, hizkuntzaren erabilera ez sexista egitea... hasieran hor jartzen genuen arreta *Pikaran*. Gerora

konturatu gara kazetaritza feminista ez dela hori bakarrik, kazetaritza despatriarkalazatu behar dugula. Hor sartzen da hainbat aspektu zalantzan jartzea: eguneroko errutinak, enpresa informatiboaren egitura, komuna nork garbitzen duen... sakonagoak diren pila bat gauza.

Ireki dituzun zenbait meloi jasotzen ditu liburua. Horietako zenbait irekitzean sortu diren eztabaidak ez dira gutxi. Irakurleagoak eskatzen dizue lantzen dituzuen gaien inguruan posizionatzea?

Bai, eta askotan irakurleek posizionatzen zaituzte zu. Eztabaida oso polarizatuetan, adibidez. Eta Espainiako Estatuan bederen, ikusten dugu nahiko bortitza den polarizazio testuingurua dagoela. *Pikararen* grina beti izan da eztabaida piztea eta kontzientzia kritikoa bultzatzea, eta niretzat frustragarria da jendeak zu mutur batean kokatzea, zuk jure burua hor ikusten ez duzenean.

Ana Requena, aipatutako elkarrizketan, esan zuen kazetaritza feminista egitea ez dela feministentzat kazetaritza egitea. Interesgarria iruditu zitzaidan. Zeren badirudi ase behar duzula kolektibo hori eta ezin duzula haserretu. *Pikaran* uste dugu gure hedabidea deserosoa izan daitekeela ez bakarrik feministentzat at kokatzen direnentzat, baita feminismoaren barruan ere. Deserosotasun hori guretzat ere produktiboa delakoan gaude.

Egin dituzun lan guztien artetik liburuan sartu dituzunak aukeratzeko, zein irizpide erabili duzu?

Alde batetik, eztabaida intra-feministek lotutako "meloiak" batu ditut. Bestalde, niretzat erreferente diren feministak ikusgai egitea bilatu dut, izan horiek norbanakoak zein kolektiboak. Askotan oximoron iruditzen zaizkigun kontzeptuak bateratzen dituzten edukiei tokia eman nahi izan diet baita, adibidez: islam-queer, kristau feministak, feminista reggaetoi zalea... Beti gustatu izan zait heterodoxiaren alde egitea, edo super-koherentzia eta ditugun aurreiritziak zalantzan jartzea, eta hori islatzen da liburuan.

Liburuak badu epilogo bat, *liburu hau (ez) publikatzeko arrazoiak izendatu duzuna. Diozunez, beldurrari eta segurtasun faltari egin behar izan diozu aurre liburua publikatu ala ez erabakitzerako unean. Nondik sentimendu horiek?*

Nik uste nire genero sozializazioarekin harremana duela. Aipatutako iruzurtiaren sindromea oso erroturik dauka emakumeok. Ikusten nuen banuela ahots boikotatzaile bat nire baitan, eta hori berori azaleratzea, nire barnean emandako eztabaida plazaratzea, niretzat bada estrategia bat. *Kontrako Ezta-rritik* liburuan emakume bertsolariek aipatzen dituzten hainbat kontu lagungarriak izan zaizkit ohartzeko ez dela nire autoestimu faltarekin zerikusia duen zerbait, zeozer kolektibo baizik. Ikusten dut nola orokorrean, emakume kazetariok, bertsolarien moduan, gaitasun gutxiago daukagun gure tarifak negoziatzeko, gure buruaren promozio ona egiteko... Zeren bai: kostatu egiten

zait liburu hau promozionatzea. Horrek lotura dauka, nik uste, ahalduntzearekin.

'Perreatu' ezin badut, ez da nire iraultza, liburuak biltzen dituen lanen artean goiztiarrenetarikoa denak, ohar bat darama. Bertan, orduko Juneren begirada zuzentzen duzu, urteek eman dizuten jakintza eta begirada konplexuago batetik. Nolakoa izan da hamar urte atzera egin

eta iraganeko Junerekin aurkitzea?

Ohartzen zara zenbait gauzetaz, eta konturatzen zara ikasi dituzula hainbat gauza, hizkuntzaren erabileraren inguruan adibidez. Erreportajeetako batean, adibidez, 'mulata' hitza darabil, eta gerora ikasi nuen 'mulata' hitza erdeinuzkoa dela, kutsu koloniala duela, eta 'mestizo' esan behar dugula.

Aipatu duzun testuari dagokionez, nire blogean publikatu nuen, inguruko jendeak iseka egiten zidalako edota kuestionatzen ninduelako, feminista izanik reggaetoi gustuko nuelako. Testuak ikaragarriko oihartzuna izan zuen. Jende askok esan zidan beren ahalduntzerako garrantzitsua izan zela, aldarrikatzeo reggaetoi zaletasuna. Nik be-

zalako emakumeek eskertu zuten testu hori; gazteak, zuriak, europarrak... zirenek. Baina kritikak ere jaso nituen. Latinoameriketarik jaso nuen kritikaren bat esanez nire testuak kutsu arrazista izan zezakeela, Kubara sexualki askatzera doan emakume zuriarena. Horrek kezkatu ninduen eta horregatik iruditzen zait interesgarria autokritika egitea, kritika horiek onartu eta esplizitatzea.

Artikulua liburuan sartu edo ez, zalantza egin nuen. Baina azkenean sartzearen alde egin nuen, arrazoi batengatik: iruditzen zait tranpa batean erortzen naizela, neuk ere jotzen dudala gaien arteko hierarkia egitera, horren arabera baloratuz zer den kazetaritza serioa eta zer ez. Badirudi harroago sentitzen naizela "gai serioen" inguruan idazteagatik aitortza jasotzen dudanean, agian feminismoari horren lotuak ez dauden edo unibertsalagoak diren gaiak izanik horiek. Aipatu testuak izugarriko oihartzuna izan bazuen izango du zentzu bat, konektatu baitu emakume askoren zerbaitekin eta agerian utzi baitzuten reggaetoiaren kritiken atzean sexualitatearen inguruko aurreiritziak eta etnozentrismoa daudela, beste kultur adierazpen matxistekin agertzen ez direnak. Horrek balioa dauka, eta balio hori eman nahi nion.

Aipatu duzu nola gai batzuk garrantzitsuagozat jo ohi diren, eta nola horiek diren feminismoarekin lotura gutxien izan ohi dutenak. Feminismotik gutxien edan ohi duten gaiak garrantzizkoen kontsideratzeko joerak ez dirudi kasualitatea denik.

Noski ezetz. Bere garaian, nire blogean asko idatzi nuen mikromatxismoei buruz edota egunerokoan patriarkatuak dituen islei buruz, eta gogoan dut El Salvadorren lan egiten duen gizonetako kazetari euskaldun batek horrelako zeozer esan izana: "Zu ileei eta antzerakoei buruz eztabaidan eta idazten ari zaren bitartean, hemen emakumeak kartze-laratzen dituzte abortatzeagatik, feminizidioak daude...". Gure kezka hierarkizatzea, esatea zerk izan behar duen garrantzitsu eta zerk ez, patriarkatuaren beste estrategia bat dela uste dut. Feminismoaren aldarria da pertsonala politikoa dela, eta kazetaritzan gure sentipenez, gure intimitateaz, gure gorputzez hitz egitea kutsu politiko batekin baliotsua da. Jendeak asko eskertzen du, bisita mordoa ditu... Baina esan bezala,

nabaritzen dut batzuetan ni ere tranpa horretan erortzen naizela, eta balio gehiago ematen diot, demagun, letra larritzko politikaz aritzeari.

Hierarkizazioaren adierazle da Ana Requenari gertatutakoa. Bera ekonomia kazetaria da, feminismoan aditua izateaz gain, eta emakumeen sexu ahalduntzeaz liburua idaztea erabaki zuenean lagun batzuek esan zioten: "Ez ezazu idatzi horri buruz, zu kazetari seriosa zara-eta". Esango nuke nire kasuan kontrakoa gertatu dela, ni naizela "la pikara", regaetoiak edota ilea zerora moztea bezalakoez idazten duena. Eta agian nire paranoia da, baina sentitu izan dut nolabaiteko beharra ba frogatzeko nazioarteko kazetaritza jorrazteko gai naizela edo kazetaritza serioa ere egin ahal dudala.

Hamar urteko tartean asko aldatu da panorama kazetaritza alorrean ikuspegi feminista barnebiltzeari dagokionez. Feminismoaren "boom"-ak eragin du eduki feminista gehiago gotea, baina uste duzu

harago doan aldaketarik ari dela gertatzen?

Agian denbora beharko dugu hori ondo aztertzeko. Esango nuke kazetari feministak beti egon garela hedabideetan baina orain zilegitasun handiagoa lortu dugula. Kazetaritza digitalarekin, *Google Analytics*-en bidez, frogatu dugu gure gaiek interesa eragiten dutela. Agenda pixka bat aldatu da. Alabaina, eta salbuespenak salbuespen, gai hierarkizazioa ez da aldatu; alderdi politikoen politika da oraindik ere egunkarietako azaletan agertuko dena. Eta gu oraindik ere Gizarte Sailera kondenatuak gaude, horixe baita gizon zuri burgesak ez diren istorioak barnebiltzen dituen zakua. Alegia, aldaketak egon dira baina ez errotoak, ez da iraultzarik eman oraindik. Egiturek patriarkalak izaten jarraitzen dute.

Zentzu horretan, zeintzuk uste duzu direla kazetaritza feministaren erronkak?

Egiturak eta errutinak eraldatzea izan daiteke erronketako bat. Uste dut ba-

lore edo dinamika patriarkal asko oso errotoak daudela, baita *Pikara* bezalako hedabide feminista batean ere: presaka ibiltzea, lehiakortasuna... Guri interesatzen zaigu zenbait aspektu zalantzan jartzea, aditu eta testigantzen arteko dikotomia kasu: Zergatik indarkeria matxista bizi duen emakumea ez da aditua? Beharbada hamar urte daramatza prozesu judizialean, mordoia ikasi du, diskurtso bat dauka, bada zergatik ez dugu uste aditua denik? Edo gutxienez aktore politikoa, baina ez soilik testigantza huts. Eta aditua aditu bada seguraski izango da indarkeriak bere bizitzan ere eragina izan duelako. Horrelako gauzetan arreta jartzea interesatzen zaigu.

Ni kezkatzen nauen beste kontu bat da Mari Luz Estebanek *Feminismoa eta politikaren eraldaketak* liburuan dioena: feminismoan adituen kultura gailendu dela nolabait, eta diskurtsoaren ekoizpen produktiboaren kultura galdu edo ahuldu egin dela. Hori hedabideetan ere gertatzen delakoan nago. Guk publikatu izan ditugu kolektiboen artikulua asko, baina zutabegile batek oihartzun gehiago dauka testu kolektiboen ondoan. Horri buelta ematea izan daiteke daukagun beste erronketako bat.

Nola eragin du feminismoak kazetaritza egiteko zure moduan?

"Zaintzak erdigunera", feminismoan bogan dagoen lelo horrek kazetaritzaren kasuan zer esan nahi duen hausnartzea beste erronka bat dela esango nuke. Adibidez, *El País* egunkarian lan egin nuenean, elkarrizketa elkarrizketatuari inoiz ez pasatzeko araua zegoen. Bada nik uste feminismitik hori auzitan jarri dezakegula, ulertuz norbera dela bere historiaren jabe eta pertsona baten zurekin historia hori partekatzen duenean konfiantza ariketa bat egiten ari dela. Kezkatzen nau joera banpirizatzaileak: batzuetan istorioak nahi ditugu, eta tematzen gara istorioen bila, eta "behar dut sexu indarkeria bizi izan duen emakume bat" eta "behar dut salerosketaren biktima bat" aritzen gara, baina hausnartu beharko genuke zer eragin izango duen beste aldearengan. Kazetaritza eraldatzailea egin nahi badugu ez da bakarrik irakurtzen gaituenarengan eragina izateko; prozesu horretan parte hartzen dutenentzat ere eraldatzaile izan behar du, edo bilatu behar dugu, gutxienez, prozesu horretan parte hartu dutenei kalterik ez eragitea. ●